

Tác giả: Nguyễn Dân, cựu sĩ quan VNCH, cựu tù cải tạo, năm 1995 được thả tại Mỹ theo di n H0-30, hiện là dân San Jose; Công việc: làm hãng điện tử Rackable Systems.

Lúc còn ở Việt Nam, bà con mình nghĩ rằng khi qua Mỹ học mới sẽ n n c nào đó ở ngo i qu c, cuộc sống sẽ hoàn toàn đ i khác, sẽ không có công nh làm ruộng đ ngày ngày phải ra ruộng, d i ruộng, d m s n g.

Đ t n n c vẫn minh mà! Làm gì cũng máy móc. Th c ăn cũng ch bi n b n g máy. Nhà ở ti n nghi, đi đâu cũng là xe h i, là máy bay. M t vài ng i quen là Vi t ki u sinh sống ở n n c ngoài tr c, v nói là có khi c n m bàn chân không ch m đ t. Nghĩa là mu n l i xu ng đ t, xu ng bùn sình cũng th t hi m khi. Rõ là sống ở thiên đàng, đâu có công nh tay l m chân bùn.

M t s ng i là nông dân l i lo: đây r i qua Mỹ, cuộc sống đ i đ i, mu n ăn công rau, trái cà, trái b u, trái bí, cây nhà lá vườn sẽ phải làm sao. Bao đ i chung sống g n gũi v i ao, v n, ruộng ruộng, m t đi mình sẽ nh l m. Có ng i còn c n th n, ra sau nhà x i l y m t n m đ t, nh t m y công ngò om, h t qu , h t m ng t i... phải khô c t k , mang theo đ gi làm k ni m.

Gia đình m t anh b n, qua Mỹ theo di n HO, khi v a đ t chân qua Mỹ là (cu c sống) h u nh khác h n. Nhà ở khép kín. Hàng xóm láng gi ng k bên vách, v y mà h u nh xa l l nh lũng. M i khi đ ng m t g p nhau, t t l m là hé n c i, và g t cái đ u chào cho có l ch s . Cuộc sống l loi, khép kín hoàn toàn, dù ruộng m i th cái gì cũng có. Ch thi u m n mà tình nghĩa t n g lần.

Tuy nhiên, d n dà r i cũng quen. Và càng ngày càng khám phá ra là không h n v y. Không h n ai sống m t ai, và hình nh n p sống c a quê nhà VN v n có. V n có tình b n h u, v n có tình l i xóm láng gi ng. Đôi khi v n có "t i l a t t đèn" giúp nhau m i khi nhà hàng xóm h u s . Nhà có ng i b nh b t ng , láng gi ng g i giùm xe c p c u. Nhà có đ o t c, có c p b c, hàng xóm cũng giúp t n tình.

Ra đi mang theo quê h n g. Có! Hình nh quê nhà v n hi n h u trong t p th c ng đ ng, t i các siêu th , t i n i h i ch , t i các l h i sinh ho t th n g niên, và đ c bi t là vào đ p t t.

Cũng như bao số c dân, chúng tôi khác, chúng tôi cũng đi ng ng ở Viêt thành hình, và hình như quê nhà VN rồi rác khắp nơi đi u có. Sau một thời gian, không còn nh ng n m ngò om, m ng t i, rau qu phải khô ch t chịu mang theo, nh ng th c a quê nhà đó đang h u nh có m t kh p m i n i - b t c ở đâu có ng ở Vi t.

Hình như quê họ ng VN như là vườn rau, vườn cây ăn trái, vườn hoa ki ng bây giờ ở Mỹ đang có t ng nhà, và có c ... ch tr i.

ở VN ta, nh t là đi v i ng ở dân quê th ng hay d ng, không m y thi n c m v i ch tr i. Vì nghĩ r ng ch tr i là m t n i mua bán thi u l ng thi n: l ng g t, gian manh, gi d i, ch p gi t, ma mánh v.v. và nh ng gì ở ch tr i thì h u nh là t p nham, vô lu t pháp. Cũng t đó mà ng ở dân quê hi n lành, ch t phác, ng ở ta r t ng i ch tr i.

Ng i, nh ng mà l m lúc v n c n, v n đ n vì ở ch tr i có nhi u th d bán, d mua. M t m t món đồ gì đó, không bi t phải làm sao, ng ở ta đ n ch tr i. Không phải tìm đúng món đồ (đôi khi l i đúng đó!) nh ng mà có th tìm đ c th t ng t thay th , giá l i r và v xài cũng OK vì th mà ch tr i luôn đ c chi u c .

VN ta trong thời kỳ chi n tranh ở miền Nam thì đã có đ y đ y ch tr i. Nh ng t ng r ng cái th ch xô b , vô lu t pháp ch có ở nh ng n c l c h u, ch m ti n. Không ng ở Mỹ cũng có l m ch tr i, và ch tr i v n luôn t p n p k bán ng ở i mua. Có đi u là ch tr i ở Mỹ không phải là vô lu t pháp.

Sau m y ngày đ n Mỹ , ch a có công vi c làm, l i còn l n c l cái, m t anh b n r tôi đi ch tr i.

OK, thì đi cho bi t.

Ch tr i Berryessa vùng Sanjose, nghe nói là (m t ch tr i) l n nh t - l n nh t ở Mỹ mà cũng nh t th gi i. L n đ u tiên tôi đ n, trông th y qu là to l n và vĩ đ i th t. M t khu v c r ng vô

cùng, đi hoài không giáp, bán đ th , và đông ngh t m i s c dân. Ng i ta ó bán, ng i ta đ n đó đ ch i, đ mua, ngay c du khách t các châu l c cũng đ n tham quan cho bi t. M t khu ch quá n ào, quá náo nh t quá là đông vào các ngày cu i tu n. Và trong s đó, ng i VN mình cũng không ít, c bán, l n mua.

Dân VN mình đã chen chân t h i nào vào ch n đông đ o d làm ăn, d ki m ti n này? D ng nh ã đâu có ch tr i là v n có VN.

H i ra thì đ c bi t, m t khu ch đã th ng xuyên có g n c trăm ngàn ng i bán. V y ng i mua t i lui h ng tu n đ là bao? Đông, và đông l m.

Dù r ng ch có mua bán 2 ngày cu i tu n là ch y u (có thêm th t , năm và sáu n a, nh ng mà không m y đông) riêng "Berryessa" đã gi i quy t m t s khá l n công ăn vi c làm. Trong s này có ng i VN đ nh c trên đ t M - ng i ã lâu cũng nh ng i m i đ n.

Bán ch tr i, m t v n b n l i. Không c n ph i có v n nhi u l m đâu (có v n nhi u thì m mang nhi u), mà v n ít, ch c n có 5-7 ngàn đô là có th m n m t ô nh mua đ v bán. Th m chí có ng i không có v n, nh bà con, b n bè giúp đ : mua giúp m t ít đ l t v t, m n m t ô (25 đô/ngày), ch u khó ng i bán su t ngày cũng ki m đ c 5-7 ch c đ ng l i. Tích cóp mà g y d ng và d n d n m mang c ng i thêm n a. M t anh b n b y gi kh m khá, khá là giàu cũng b c đ u nh ã ch tr i.

Đó là mu n làm ch , còn làm công thì quá đ . Mu n tìm vi c, ch c n đi d o m t vòng, th y ch nào "coi đ c" là vào xin vi c. Ti ng Anh ch c n b p b , bi t đ m, bi t tính, bi t chào h i, bi t g i m i là OK. Ng i ta lúc c n, v n m n. M n tr ti n m t. D dàng và thích h p vô cùng cho nh ng di dân m i đ n trong c n túng thi u, đang còn h ng tr c p welfare.

Ng i VN mình đâu d g i b qua c h i làm ăn nh v y. Ch tr i đã góp ph n không nh , đ đ n không ít cho cu c s ng ng i dân x l m i đ n đ nh c .

D n dà, cu c s ng v n lên, d u có khá, ch tr i ng i ta v n không r i b . Và càng khám phá th y r ng đ i v i VN mình, ch tr i còn mang s c màu tình t quê h ng.

Ai có dịp ghé qua chợ trại - bót cũ đầu - đến khu bán hoa màu, rau quả thì sẽ rõ. Thấy như thoáng ta bắt gặp một quang cảnh không khác gì ở VN.

Chợ trại cùng chợ chợ phố mới, không thiếu những thứ "cây nhà lá vườn" mang đến.

Chợ trại bán rau củ, hoa màu, trái cây, bán chợ phố mới sống như gà, vịt, cá... Và đi chợ trại như là một thói quen không thiếu được trong nếp sống và sinh hoạt của bà con VN mình.

Người VN sống nơi ruộng vườn, ra đi mang theo quê hương, có thể nói là mang theo lòng rau, liếp củ, vườn cây. Nhưng thấy mà bao đời đã gặp bó thối tha trong cuộc sống. Bà con VN Mẹ, khi đã phát triển, có nhà, có đất là họ như có một khu ruộng trồng. Trồng để ăn. Trồng không phải để ăn vì nhu cầu chợ phố mới không thiếu mà trồng để có một mảnh vườn - trước tiên là để vườn để ăn, tránh cảnh ăn không ngon rồi để vườn để ăn ngon hơn. Trồng để vun vén mảnh xanh. Trồng để thấy mình còn gặp gỡ với quê hương với những công rau và cây trái: một giàn bầu lơ lửng, trái xanh xu xu xuống sai. Một giàn mướp treo bông vàng sau nhà, những cây bầu, cây chanh, cây ớt, cây măng củ... xanh cành, trổ quả. Đó là hình ảnh của quê nhà. Thân thương và quý hóa làm sao, một khi đang sống gần quê người.

Trồng để có niềm vui, niềm vui cho mình và cho người khác. Nhu cầu quá ăn không hết, hái đem biếu người thân quen, cho bè bạn. Chưa không là bao, nhưng là rất quý hiếm quê nhà.

Và có nhu cầu là cần, đem đi bán ở chợ trại. Cũng không phải bán để kiếm tiền để mua quà cho con, mua gia vật mua sắm như họ hàng còn ở VN thì thu xa xa còn nghèo, còn khổ, mà đem ra chợ trại để bán cho vui, vì bán vì bán cho cũng được. Cho người như người để ăn hưởng. Ai cũng thích, ai cũng quý.

Mẹ thấy ăn thấy ngon, mà giá cả so với thu nhập hàng ngày cũng là không đắt. Nhưng mà họ như họ thấy chợ phố mới là xa, phải qua đông lạnh, phải qua chợ biếu nên họ như họ thấy, phải mua một đã phải nào bị giảm đi. Trái nhãn, trái sầu riêng, trái măng cụt quê nhà khi qua đến Mẹ, mua về ăn không còn mùi vị của trái nữa, lát đi và một chút. Con cái VN qua Mẹ cũng thấy, đã một khá nhu cầu về thức ăn ngon.

Vì th mà đ u th c ăn th a m a, th c ph m đ i dào v n th y thi u - thi u cái h ng v đ m đ , thi u cái m n mòi, thi u cái ch t quê h ng.

Còn gì b ng m t trái b u tr ng v n nhà mình M , v a c t vào lu c ho c n u canh. V ng t s t, h ng th m l ng, đ m đ quê h ng kh i ph i nói. Cũng vì th mà ai ai cũng thích, thích h ng v t i s ng. Thích đi mua ch t t i ch tr i.

M i bu i sáng s m cu i tu n, khu ch tr i luôn đông đúc, t p n p. Hình nh cũng th t là thân quen v i t ng nhóm, t ng c m, t ng s p bày bán rau qu , cây trái, th t cá đ c bên đ ng. T ng s c dân, t ng ch ng t c, và cũng t ng lo i các th c ph m thích h p. Dân t c nào v n có th c ăn c a dân t c đó. Th ng nh t và thích nh t, m y bà VN, cũng khăn choàng h u, chi c nón lá (trông ch ng gi ng ai) v y mà duyên dáng, ng i bên m hành, m đ t bí, m rau lang góp ph n cho quang c nh thân yêu và sinh đ ng. Hình nh c a quê h ng, các ch , các bà đã mang theo.

Vi c bán rau, qu thích h p cho ng i Á Đông, có l ng i Lào là tr i nh t. H bày bán đ m i th - có l đó là chuyên nghi p c a ng i Lào.

Ng i Lào, th t thà, siêng năng, c n m n. Trên đ t M tha h mà canh tác, tr ng tr t. Quanh năm, su t tháng ng i Lào đ u có m t ch tr i v i ph n rau qu c a mình. Không nh u l m, nh ng đ cung c p bán trong nh ng ngày cu i tu n, đ mang v l i t c, s ng tho i mái, đ đ y.

Ch tr i M không có chuy n gian manh ch p gi t. Bán, mua v n là sòng ph ng, ti n nào c a n y. Không ph i quá t t và cũng không quá t . Và cũng ít có ai b p b m, l a ph nh, tranh giành. Cung cách làm ăn cũng khá là sòng ph ũng và th t tình, dù r ng cũng ph i nói thách và tr giá. T u trung vi c mua bán v n đ hu , vì nói là "ch tr i" nh ng mà đầu đó đ u rõ ràng, có lu t l , có ki m soát, có an ninh. M i s gian manh tráo tr h u nh không đáng k .

Trong m t xã h i v i quá nh u s c dân, ch ng t c, dù r ng m t khu ch (t phát) ai cũng có th đ n và ai cũng có th làm ăn, mua bán t do, nh ng v n n n p và khá là sòng ph ng, an toàn. Ng i ta v n đ i x v i nhau trong tình th n hi u bi t và tôn tr ng.

Trên mặt đất nầy c vẫn minh, dù là chỗ trại, cũng vẫn có sức thái đáng vẻ của vẫn minh.

Ra đi ta bở lại quê hương. Bây giờ có dịp đi chỗ trại ở M, những buổi sáng cuối tuần, trong an nhàn thanh thản, cảm thấy thoải mái trong lòng, khi nhìn thấy những mảnh rau, trái bầu, trái mướp, trái đu đủ, trái dưa gang bày bán bên mé đường do những người mình trồng và đem bán Hình ảnh của quê nhà. Bà con ta có thể mặt phồn nào đang thấy lại quê hương.